

- A. Deze nota is in overleg met de volgende disciplines geconcipieerd:
Stadsbeheer
- B. Er is wel overeenstemming
- C. Er heeft overleg plaatsgevonden met Wethouder Willems

KORTE INHOUD (GELIJKDUIDEND AAN VOORBLAD)

Beheer en onderhoud van gemeentelijk groen

1. Aanleiding.

Eind 2013 is, in samenspraak tussen Beleid & Ontwikkeling en Stadsbeheer, door adviesbureau Planterra een werkdocument over beheer en onderhoud van openbaar groen (Leidraad Groenbeheer) opgesteld. Een leidraad formuleert doelen in meerjarenperspectief voor de diverse deelterreinen van de openbare ruimte en bevat organisatorische en financiële randvoorwaarden. De leidraad kijkt vijf jaar vooruit.

Uitgangspunt van het beleid voor gemeentelijk groenbeheer zijn de kwaliteitsniveaus van groenbeheer-categorieën en groenlocaties die de gemeenteraad heeft vastgesteld. Daarbij wordt de landelijke "CROW-kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2010" gehanteerd. Dit instrument werkt met een schaalbalk van 5 niveaus, te weten: A+, A, B, C en D (waarbij A+ het hoogste kwaliteits-niveau is en D het laagste).

In 2009 heeft de raad besloten dat de volgende kwaliteitsniveaus moeten gelden (in 2011 is daarvoor door de raad de maatlat van de CROW-kwaliteitscatalogus van toepassing verklaard):

- CROW-C ("laag"; sober tot voldoende onderhoud, iets achterstand) voor alle gemeentelijke groenbeheercategorieën en -locaties in de stad;
- CROW-B ("basis"; voldoende onderhoud, soms iets aan te merken) voor alle gemeentelijke bomen in de stad. Voor bomen werd gekozen voor een hoger niveau omdat er bij bomen sprake is van aansprakelijkheidsrisico's.

Naar aanleiding van de toenmalige raadsbesluiten is de bedrijfsvoering wat betreft groenbeheer aangepast: sinds enkele jaren is er ten opzichte van het verleden teruggeschakeld naar een soberder niveau van onderhoud en beheer. Dientengevolge vertoont het kwaliteitsniveau van groencategorieën en groenlocaties (die voorheen op gemiddeld CROW A/B-niveau lagen) een dalende tendens. Inmiddels is - zo blijkt uit externe metingen - een deel van de door de raad besloten kwaliteitsniveaus gerealiseerd, een deel nog niet helemaal.

In deze collegenota wordt voorgesteld hoe we de weg naar realisatie van de raadsbesluiten het beste verder kunnen uitstippelen en invullen. Het genoemde werkdocument van Planterra (Leidraad Groenbeheer) vormt daarbij een basis, in die zin dat een groot deel van de inhoud van het document ten grondslag ligt aan de voorstellen in deze nota.

2. Relatie met bestaand beleid.

In de afgelopen periode werden de ambities t.a.v. het openbaar groen van Maastricht omschreven in diverse nota's:

- Raadsnota "Beleidsplan Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR) gemeente Maastricht, raad maart 2003;
- Stadsvisie 2030 (actualisatie 2008), mogelijke ontwikkelingsrichtingen van de stad Maastricht;
- Bomennota (2009) kader voor kwaliteitsniveaus en maatregelen bomen;
- Raadsnota "Herijking Beleid Integraal Beheer Openbare Ruimte 2010 – 2013", raad juni 2009;
- Raadsnota "Kwaliteitsbeelden openbare ruimte", raad maart 2011;
- Structuurvisie 2030, raad mei 2012.

In het nieuwe coalitieakkoord 2014-2018 (pagina 11) wordt 'vergroening en verduurzaming' als belangrijke randvoorwaarde voor een leefbare stad genoemd. Vanuit het beheer zal voortvarend op deze verdere vergroening van Maastricht worden ingezet, op basis van het door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus.

Daarnaast wordt in het nieuwe coalitieakkoord een lans gebroken voor burgerparticipatie. Ook dat vormt een belangrijk onderdeel van de in deze nota geformuleerde uitgangspunten voor groenonderhoud en groenbeheer.

3. Gewenst beleid en mogelijke opties.

Na de besluitvorming in 2009 c.q. 2011 is de bedrijfsvoering wat betreft groenbeheer anders opgezet: in lijn van de raadsbesluiten is onderhoud en beheer versoepeld. Dat heeft er in geresulteerd dat de kwaliteitsniveaus voor groen, die voorheen gemiddeld op A/B-niveau lagen, zijn gedaald. Externe monitoring geeft aan dat:

- voor bomen en voor onkruid in plantsoenen de door de raad geformuleerde normen (CROW-B respectievelijk CROW-C) reeds goeddeels behaald zijn.
- voor het resterende groen weliswaar sprake is van een dalende tendens qua kwaliteit, maar dat het door de raad bepaalde kwaliteitsniveau (CROW-C) nog niet helemaal gerealiseerd is.

Het werkdocument van Planterra beschrijft de uitgangssituatie van het groen in Maastricht en geeft aan hoe het beste geopereerd kan worden om de toenmalige raadsbesluiten in de komende jaren verder te realiseren (rekening houdend met de resultaten van de externe monitoring).

Mede op basis van de bevindingen en adviezen van Planterra stellen wij voor de komende vijf jaar de volgende hoofduitgangspunten van beleid voor groenbeheer te hanteren:

1. Bij de uitwerking van het raadsbesluit van 2009 c.q. 2011 om voor het onderhoud van het groen (exclusief bomen) in de gehele stad ambitieniveau CROW-C aan te houden, hebben we in de afgelopen jaren geconstateerd dat een deel van het bestaande groen, met de ter beschikking staande middelen, technisch gezien moeilijk te beheren en onderhouden is op het door de raad bepaalde niveau. Daarbij gaat het met name om groen dat oorspronkelijk is ontworpen op een eindbeeld dat een veel hoger onderhoudsniveau vergt: met name delen van het zogenaamde "representatieve groen" (denk aan sierheesters, perkplanten, rozen, bodembedekkers, blokhagen). Dat groen moet – willen we het door de raad gewenste niveau met de beschikbare onderhoudsbudgetten duurzaam realiseren - in de komende jaren worden omgevormd in meer onderhoudsarme (arbeidsextensieve) soorten. Het gaat daarbij om ongeveer 9 ha (het totale

areaal gemeentelijk groen in Maastricht meet 480 ha, waarvan ongeveer 90 ha tot de categorie representatief groen kan worden geteld).

2. Naast die omvormingsoperatie is een vervangingsoperatie aan de orde. Een groot deel van de groenvoorzieningen in Maastricht is aangelegd in de periode 1950 - 1970. De natuurlijke groei en levensduur van beplantingen - en met name die van sierheesters en kleinere straatbomen - is eindig. De vitaliteit van de beplantingen uit deze aanlegperiode loopt sterk terug en veel beplantingsvakken verruigen doordat de oorspronkelijke beplanting nagenoeg is verdwenen. Een dergelijk grote achterstand vereist een structurele aanpak in de vorm van vervanging van het openbaar groen. Ook hierbij zal – waar dat aan de orde is - worden ingezet op omvorming naar onderhoudsarme / arbeidsextensieve soorten. Het gaat daarbij om ongeveer 30 ha.
3. Door de maatregelen onder 1 en 2 zal een substantieel deel van het representatieve groen worden omgevormd / vervangen. Het visueel/ruimtelijk beeld van het openbaar groen in Maastricht zal daardoor geleidelijk aan verder versoberen richting CROW-C niveau. De omvorming en vervanging zal naar verwachting vijf jaar duren. In de praktijk betekent dat dat het openbare groen anders zal gaan ogen, zo zullen delen van intensief beheerd representatief groen worden omgevormd tot extensief beheerde parkachtige groenstructuren met gras en bomen. In veel vergelijkbare steden speelt dezelfde (bezuinigings-)problematiek en ook daar wordt veelal gekozen voor onderhoudsarme / arbeidsextensieve beplanting, o.a. in de vorm van gras met bomen. Dat betekent voor Maastricht wel dat veel van het huidige representatieve groen – zowel in de wijken als op de prominente en drukbezochte plekken in de stad - zal verdwijnen en dat er weinig differentiatie in het (beheer van het) openbare groen over zal blijven. Dit kan op gespannen voet staan met zowel de wens van burgers en/of bedrijven om toch representatief groen in hun omgeving overeind te houden, dan wel met de wens om de meest prominente en drukbezochte plekken van de stad aantrekkelijk in te richten (city-branding). Wat betreft laatstgenoemde categorie (limitatief begrensd tot stadscentrum, stadspark, muurtuinen en vaste plantenborders bij de stadsentrees) zullen wij alles in het werk stellen om daar representatief groen te behouden (die plekken worden dus ontzien). Dat is van belang in verband met de aantrekkelijkheid van die drukbezochte plekken van de stad voor zowel eigen burgers als bezoekers. Op andere plekken in de stad bieden we mogelijkheden aan burgers en bedrijven om via actieve participatie zelf te zorgen voor een hoger kwaliteitsbeeld dan de raad heeft besloten, c.q. dan de beschikbare onderhoudsbudgetten toelaten (zie beneden onder punt 4 en 5)..
4. Aan burgers wordt de gelegenheid geboden om door middel van zelfbeheercontracten alsnog te kiezen voor hoogwaardig groen. Wij zorgen als gemeente dan – binnen de grenzen van het huidige onderhoudsbudget – voor behoud dan wel aanleg van het hoogwaardige groen. De burgers verplichten zich vervolgens het onderhoud van dat hoogwaardige groen op zich te nemen. De gemeente investeert enkel het geld dat we kwijt zouden zijn geweest aan eventuele omvorming naar extensief groen en het extensieve onderhoud van dat groen gedurende de contractperiode van het zelfbeheer. De overige inspanningen (voor aanleg danwel onderhoud; in geld en/of natura) worden geleverd door de burgers die een zelfbeheercontract met ons aangaan.
Dergelijke zelfbeheerarrangementen zullen naar verwachting niet in alle gevallen en op alle plaatsen automatisch succesvol zijn. Daarom willen wij – ter stimulering van deze vorm van burgerparticipatie – de eerste twee jaar experimenteel een budget 2 x 50.000 euro reserveren om deze arrangementen te faciliteren en te stimuleren (denk b.v. aan ter beschikking stellen van materieel, verlenen van adviezen / educatie, incidentele hand- en spandiensten, etc.; ook de benodigde communicatie wordt uit dit budget betaald). Voorgesteld wordt de wethouder die verantwoordelijk is voor stadsbeheer te mandateren dat budget de komende twee jaar aan dergelijke initiatieven te besteden.

5. Aan bedrijven wordt de gelegenheid gegeven rotondes en/of groenstroken nabij hun bedrijf te adopteren. In ruil voor een esthetisch verantwoorde naamsvermelding (reclame) op de rotonde en/of de groenstroken zorgen zij voor een verantwoorde en hoogwaardige inrichting en onderhoud van de rotonde en/of de groenstroken.
6. Straat- en laanbomen vormen een aparte onderhoudscategorie. Vervanging van oude - en dus grotere exemplaren - betekent in veel gevallen dat er grote bedragen moeten worden geïnvesteerd in de ondergrondse groeiplaatsverbetering. In de afgelopen jaren werd hiervoor het zogenaamde investeringsbudget voor groen ingezet; dit budget voor 'reconstructie van groen' zal de komende periode vooral nodig zijn voor de onder punt 1 en 2 genoemde vervanging / omvorming van beplantingen. In geval van risico worden grote bomen gekapt, zonder dat ze in hetzelfde formaat of op dezelfde plek kunnen worden herplant (wel zullen ze bij herplantplicht elders en in kleiner formaat worden herplant). De nieuwe aanplant van straatbomen zal zo min mogelijk nog in verhardingen plaatsvinden, om hoge onderhoudskosten in de toekomst te vermijden.

Voor burgers en bedrijven betekent dit enerzijds dat het kwaliteitsbeeld van groen over grote delen van de stad zal versoberen (die tendens is al gaande en we zullen de komende jaren conform raadsbesluiten uit 2009 / 2011 nog verder in kwaliteitsbeeld dalen), maar anderzijds dat er meer mogelijkheden ontstaan om het beheer van groen in de eigen omgeving zelf ter hand te nemen. Wil de burger of het bedrijf méér dan de raad heeft besloten en waar budgetten voor zijn, dan bieden we hen de gelegenheid zelf in actie te komen en via zelfbeheercontracten of adoptiecontracten afspraken met ons te maken over aanleg en onderhoud van hoogwaardiger groen.

Een dergelijke benaderingswijze vergt een goed en intensief communicatietraject. We zullen onze burger en bedrijven goed moeten uitleggen wat we aan het doen zijn en waarom we dat doen. En we zullen hen moeten aangeven hoe en onder welke voorwaarden ze zelf in actie kunnen komen (zelfbeheer en/of adoptie).

We zijn voornemens na de communicatiecampagne gedurende een tweetal jaren te monitoren en vervolgens te evalueren hoe dit proces van verloop in kwaliteitsniveaus, omvorming / vervanging, zelfbeheer / adoptie, financiële resultaten en draagvlak bij burgers en bedrijven zich ontwikkelt. Daarna zullen we aan college en raad de bevindingen rapporteren.

4. Duurzaamheid en gezondheid.

Het belang van het openbaar groen voor duurzaamheidvraagstukken en gezondheid, wordt algemeen erkend. Het beheer van het openbaar groen zorgt voor de instandhouding van belangrijke economische, sociale, recreatieve, educatieve, ecologische en milieutechnische doelstellingen, zonder welke het leven in de stad minder aangenaam zou zijn.

De uitgangssituatie van groen in de stad Maastricht, in relatie tot andere steden, is als volgt:

- De hoeveelheid openbaar groen binnen een straal van 500 meter van de woning in de gemeente Maastricht bedraagt 49 m². Dit is laag ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 75 m². Ook het aantal bomen per 100 inwoners is lager dan de meeste G 32 - gemeenten.
- Tegenover het relatief lage aandeel groen in de stad staat echter een ruimer aanbod van groen in de onmiddellijke omgeving (op korte afstand, want Maastricht is te kenschetsen als een "compacte stad in een wijds landschap"). Maastricht beschikt over een waardevol cultuurlandschap direct buiten de stad, dat recreatief goed ontsloten wordt (o.a. Groene Loper A2,

fietspadennetwerk, Rivierpark Maasvallei) en waar nieuw groenareaal aan toegevoegd wordt (Tapijnkazerne, Frontenpark, Landgoederenzone, Geusseltpark).

5. Personeel & Organisatie.

N.v.t..

6. Informatie en automatisering.

N.v.t..

7. (Duurzame) aanbestedingen.

Omvormingen en vervangingen zullen deels via aanbestedingen op de markt worden gezet. Daarbij zullen uiteraard de regels van het vastgestelde aanbestedingbeleid worden gevolgd.

8. Beheerparagraaf IBOR.

Zie eerdere paragrafen.

9. Financiën

Het voorgestelde beleid vergt geen extra middelen. De in de begroting opgenomen budgetten voor groenbeheer (in totaal 7 miljoen euro per jaar, waarvan 7 ton is gereserveerd voor “reconstructies / omvormingen / vervangingen”) zijn leidend.

In de Kadernota 2014 is opgenomen dat de budgetten voor groenbeheer worden verhoogd voor areaaluitbreidingen. Vanaf 2012 is het areaal openbaar groen uitgebreid zonder dat de budgetten zijn opgehoogd. En in de komende jaren staan verdere uitbreidingen op het programma. Dit wordt via de begroting 2015 e.v. gecompenseerd (dat geldt eveneens voor de producten verhardingen en schoon).

De omvorming / vervanging en de adoptiecontracten van bedrijven zullen naar verwachting op onderdelen leiden tot besparingen op de huidige budgetten (minder onderhoudskosten). Een deel daarvan brengen wij vanuit groen (als gevolg van de uitgangspunten als beschreven in deze nota) in bij de in de Kadernota 2014 afgesproken “herijking IBOR-budgetten” (zie voorstel dat geïntegreerd is de stukken voor de begroting 2015). Een ander deel wordt ingezet voor het in paragraaf 3 van deze nota onder punt 4 genoemd experimenteel budget om zelfbeheerarrangementen te ondersteunen. Opbrengsten van het project snippergroen worden eveneens voor dit experimentele budget gebruikt.

10. Voorstel

1. Op basis van het werkdocument Leidraad Groenbeheer de volgende besluiten nemen:
 - a. In de komende vijf jaar 9 ha van het huidige areaal onderhoudsintensief groen omvormen in onderhoudsintensief groen, omdat dat deel van het areaal in het verleden op een (te) hoog onderhoudsniveau is aangelegd en technisch en financieel niet binnen de beschikbare budgetten duurzaam kan worden onderhouden.
 - b. In de komende vijf jaar 30 ha van het huidige areaal onderhoudsintensief groen vervangen door onderhoudsintensief groen, omdat dat deel van het areaal in de 50'er en 60'er jaren van de vorige eeuw is aangelegd en inmiddels aan het eind van de levenscyclus is gekomen.
 - c. Gelegenheid bieden aan burgers (via zelfbeheercontracten) en bedrijven (via adoptiecontracten) om hoogwaardiger openbaar groen te handhaven of te realiseren dan binnen de vastgestelde raadsambities en de beschikbare onderhoudsbudgetten mogelijk is.
 - d. Ten behoeve van het stimuleren van het genoemde zelfbeheer bij burgers voor de eerste twee jaar (2015 en 2016) een experimenteel budget van 2 x 50.000 euro te reserveren en de uitgavebevoegdheid uit dat budget te mandateren aan de wethouder stadsbeheer.
 - e. Vanwege de hoge kosten (m.n. ondergrondse groeiplaatsverbetering) terughoudend zijn met het vervangen van grote laan- en straatbomen. In geval van risico grote bomen kappen, zonder dat ze in hetzelfde formaat of op dezelfde plek kunnen worden herplant (herplant vindt dan elders plaats, in kleiner formaat). De nieuwe aanplant van straatbomen zo min mogelijk in verhardingen te laten plaatsvinden, om hoge onderhoudskosten in de toekomst te vermijden.
2. Een intensief communicatietraject opstarten richting burgers en bedrijven, om de onder de punten 1a t/m 1e genoemde actiepunten te begeleiden.
3. Na twee jaar de volgende zaken monitoren, evalueren en de bevindingen mededelen aan de raad: verloop kwaliteitsniveaus, omvorming / vervanging, zelfbeheer / adoptie, financiële resultaten en draagvlak bij burgers en bedrijven.
4. In een van de eerstvolgende vergaderingen van de raadscommissie SMM een uitgebreide presentatie geven aan de raadsleden over het voorgenomen beleid.

11. Vervolg / Planning.

Na vaststelling van deze nota in het college zullen de volgende stappen worden ondernomen:

- Voorbereiden van het genoemde intensieve communicatietraject met burgers en bedrijven.
- Informeren van de raad door middel van een uitgebreide presentatie in een van de volgende raadscommissies SMM.
- Voorbereiden van de eerste fasen van de omvorming / vervanging.
- Voorbereiden van de monitoring en evaluatie die over twee jaar dient plaats te vinden (o.a. nulmeting).
- Na uitvoering van het communicatietraject en informatie aan de raad: uitvoering van de eerste fasen van de omvorming / vervanging.